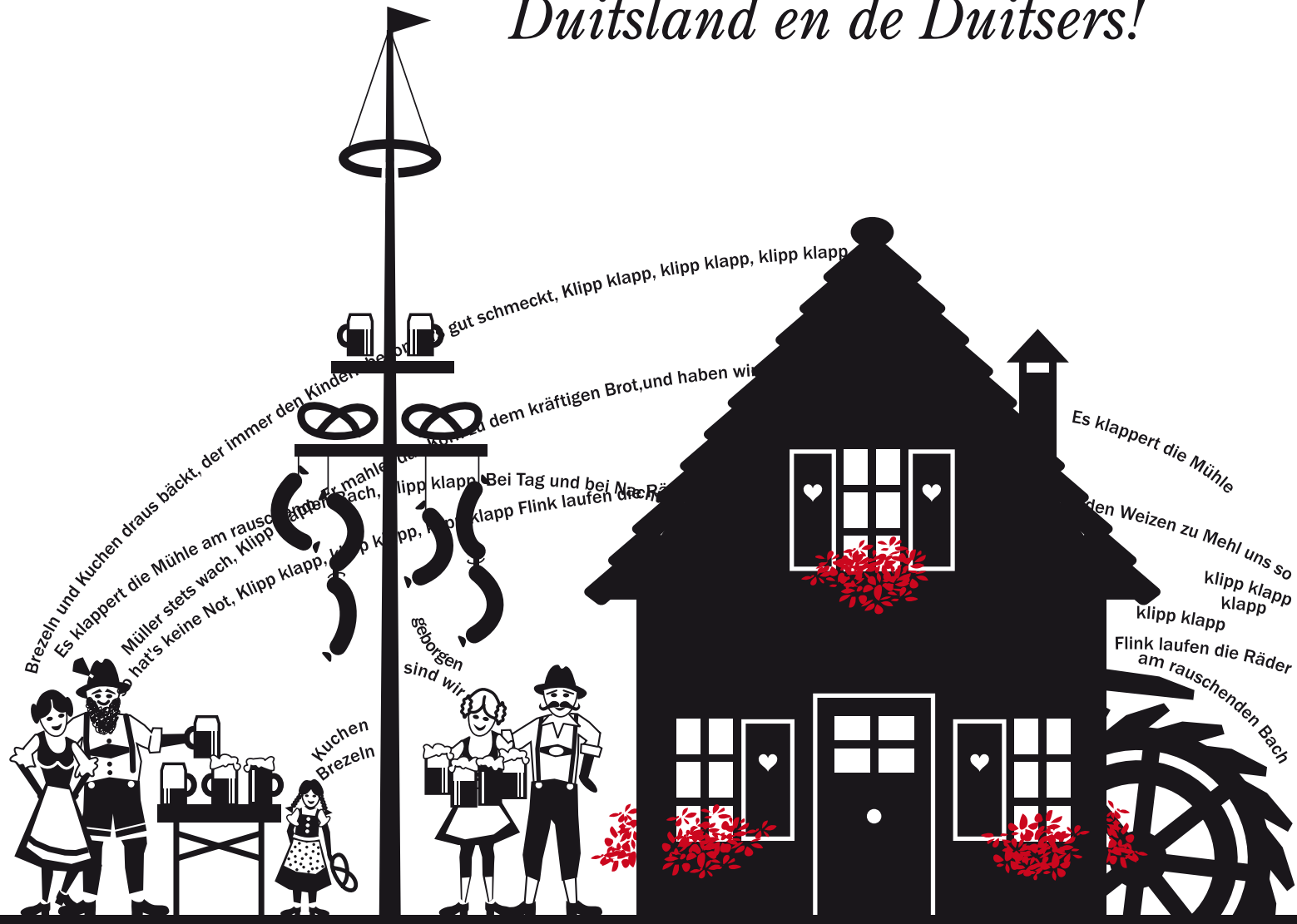

Taal & Cultuur

Duitsland en de Duitsers!

De Duitse taal

Paul Goossen

LUTHERS VERTALING: MAAR IN WELK DUIJS DAN? 32

DIALECTEN NU 32

BUITENLANDSE TALEN & ONDERTITELS 32

O, MAAR DAT KAN IK WEL 33

MOEILIK 33

FOUT DUIJS 33

GEREGELD 33

SPELLINGSHERVORMING 34

Luthers vertaling: maar in welk Duits dan?

De ontwikkeling van de Duitse taal is voor een belangrijk deel aan Martin Luther (1483-1546) te danken. Deze opstandige geestelijke keerde zich tegen de misstanden in de kerk, en vertaalde de Latijnse en Griekse Bijbel voor het eerst in het Duits. Op die manier werd Gods woord toegankelijk voor het volk.

Maar wacht even... "vertaalde in het Duits"? Welk Duits dan? In die tijd, rond 1517 bestond er niet één nationale taal. In de verschillende Duitse graafschappen, vorstendommen en bisdommen sprak iedereen een heel ander Germaanse dialect. Luther gebruikte de taal uit zijn omgeving, midden Thüringen, een midden-oostelijke variant van Hoogduits.

Bijzonder was, dat hij bij zijn vertaling probeerde de dingen zo te vertalen, dat het gewone volk het zou kunnen begrijpen. Hij "schaute den Leuten aufs Maul" ("Keek naar hoe de mensen het zeiden") is sindsdien een gevestigde uitdrukking in het Duits.

Het Duits dat Luther voor zijn vertaling gebruikte, is - door de grote invloed van de bijbel en de toen pas ontdekte boekdrukkunst - het nationale schriftelijke Duits geworden. Niet in Zwitserland trouwens, daar bleven de vele dialecten min of meer intact. Het Schwyzerdütsch gebruiken de Zwitsers tot op de dag van vandaag om zich te onderscheiden van de Duitsers.

Dialecten nu

Het Duits kent nog steeds veel dialecten: Sächsisch, Bayrisch, Westfälisch, Berlinerisch, Schwäbisch, Hessisch, Plattdeutsch, Friesisch enz. Als men echt „plat“ gaat praten kan men elkaar niet verstaan. Het Bayerisch vinden veel Duitsers een mooi dialect, het Sächsisch lelijk.

Buitenlandse talen & ondertitels

Tot voor kort waren Duitsers als de dood voor buitenlandse talen. Ze vielen je als het ware bijna huilend van geluk in de armen, als je hun taal wilde spreken. Dan hoefden ze tenminste zelf niet iets anders te stotteren, wel wetend, dat ze dat slecht af zou gaan. Ze waarden het enorm als je hun taal spreekt, maar vinden dat soms ook vanzelfsprekend, helaas. Tegenwoordig leert iedereen Engels, maar met de uitspraak wil het meestal niet zo vlotten, ook omdat in Duitsland alles op radio en televisie vertaald wordt en men niet met ondertitels werkt. (Een gruwel voor Nederlanders, want die kennen natuurlijk wèl de originele stemmen van hun geliefde filmsterren.) Je hoort in Duitsland niet zo veel Engels, maar dat begint hard te veranderen. De invloed van popmuziek en reclame („Mann, ist das cool!“ of „Da ist total viel Action“) wordt steeds groter. Engels is „cool“! Maar een goede Engelse „th“ heb ik zelden in Duitsland gehoord. Dus dan kunnen wij Nederlanders nog even arrogant blijven... Overigens vinden ze het Nederlandse accent door ons Duits heen niet vervelend, maar vaak wel leuk. Rudi Carrell bijvoorbeeld, een Nederlandse artiest die, inmiddels overleden, jarenlang in Duitsland woonde en werkte, praatte prima Duits met een zwaar Nederlands accent. Voor Duitsers klinkt het denk ik net zoals wij graag Vlaams horen.

O, maar dat kan ik wel

Sommige Duitsers roepen om het hardst dat Nederlands “erg simpel” is, want het is immers een soort Duits dialect. Een ideale manier om Nederlanders woedend te krijgen, trouwens. Ze komen er vaak pijnlijk achter dat dat niet zo is. De Duitse zangeres en actrice Ute Lemper schrok zich dood, toen er na een optreden met lippenstift op de spiegel in haar garderobe geschreven stond: “Tot ziens!”. Ze dacht toch echt aan een bedreiging met de “Tod”.

Omgekeerd vinden veel Nederlanders ook dat ze allang prima Duits kunnen. Naar verluud sprak een Nederlandse minister ooit tot zijn Duitse tafeldame: “Es freut mich, Sie zu mieten” (= Het verheugt mij, u te huren). ‘To meet’ klinkt als ‘mieten’ inderdaad). Waarop de dame in kwestie zonder blikken of blozen geantwoord zou hebben: “Kaufen geht auch.” En dan was er nog premier Joop den Uyl die ondernemers in het Engels als “undertakers”, dus begrafenisondernemers betitelde, of Irene Vorrink, die zich in Parijs als “ministre du milieu”, als minister van de onderwereld, voorstelde.

Overigens leren er op het moment meer Duitsers dan ooit Nederlands. Aan de universiteiten, maar ook in het middelbaar onderwijs in de grensstreek.

Moeilijk

Duitsers zijn er vaak diep van overtuigd dat hun taal ontzettend moeilijk is. Volgens mij is hen dit door de leraren op school altijd voorgehouden, die hun leerlingen met de tientallen kommeregels en andere struikelblokken lastig vielen. Leuk voor de leraren (niemand vertelt graag dat hij een makkelijk vak heeft) en leuk voor ons Nederlanders, want men waardeert het enorm als je een beetje Duits kan.

Fout Duits

Veel Duitsers maken net als Nederlanders fouten in hun eigen Duits. De Berlijners hebben moeite met de naamvallen bij bijvoorbeeld *mir* en *mich*. En ze zeggen: “Bescheidenheit ist eine Zier, doch weiter kommt man ohne ihr“ (moet „sie“ zijn). Na „wegen“ hoort een 2e naamval te komen (dat zegt een doorsnee Duitser natuurlijk niets, maar toch). Met name in het Rheinland maken ze er een derde naamval van: „Wegen dem schlechten Wetter“ (moet zijn: Wegen des schlechten Wetters). Dit hoor je inmiddels ook veelvuldig buiten het Rheinland.

Geregeld

Duitsers houden ervan dat ook hun taal “goed geregeld” is. Er is zelfs een speciaal woord voor: “Sprachpflege”. In het Nederlands zou je kunnen zeggen “taalverzorging”. Bij twijfel hanteert men de *Duden*, zeg maar de Duitse *Van Dale*.

Spellingshervorming

Op 1 augustus 1998 ging de eerste spellingshervorming in sinds 1901. Daaraan gingen discussies vooraf, die op een pijnlijke manier duidelijk maakten dat Jan en alleman zichzelf als taalexpert ziet. En dat terwijl de wijzigingen hooguit 3 procent van alle woorden betreffen.

Eén ouderpaar vond dat het op die manier hun eigen kind niet meer goed bij het huiswerk kon helpen en vroeg aan de hoogste Duitse rechtbank, of de ministers van cultuur en wetenschappen van de Bundesländer dit “zomaar” mochten doen. Was daar niet een echt besluit door het parlement voor nodig? Nee, oordeelde de rechter.

De spellingshervorming was een feit. Een hele reeks str...eigenwijze schrijvers echter hebben al gezegd er niet aan mee te werken.

(Dit stuk maakt deel uit van het Duitsland-ABC onder www.duits.de/lexikon/abc – © Paul Goossen - vaklokaal Duits – Stichting Digitale School - 1997-2007)